



มคอ. 3 รายละเอียดของรายวิชา
Course Specification

0102212 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน
(Theories and Principles of Community Development)

รายวิชานี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาชุมชน
หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

สารบัญ

หมวด		หน้า
หมวดที่ 1	ข้อมูลทั่วไป	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 2	จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 3	ลักษณะและการดำเนินการ	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 4	การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 5	แผนการสอนและการประเมินผล	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 6	ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน	[คลิกพิมพ์]
หมวดที่ 7	การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา	[คลิกพิมพ์]

รายละเอียดของรายวิชา

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. รหัส ชื่อรายวิชา จำนวนหน่วยกิต รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน รายวิชาที่เรียนพร้อมกัน และคำอธิบายรายวิชา

0102212 ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน

(Theories and Principles of Community Development 3 หน่วยกิต (3-0-6)

ความหมาย ปรัชญา แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน กระบวนทัศน์ และจริยศาสตร์การพัฒนาชุมชน ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน โดย พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครอง โดย วิเคราะห์กรณีศึกษา

Definitions, philosophy, concepts, principles, goals of community development; paradigms and ethical principle of community development; theories and application of social theories in community development based on relationship between economic, social, cultural factors and politics by analyzing case study

รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pro-requisite) ไม่มี

รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisite) ไม่มี

2. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาชุมชน ประเภทรายวิชาเอกบังคับ

3. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน

ผศ. ดำรงค์ศักดิ์ แก้วเพ็ง

5. ภาคการศึกษา/ ชั้นปีที่เรียน

ภาคการศึกษาปลาย/ชั้นปีที่ 2

6. สถานที่เรียน

มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

7. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด

16 มกราคม 2564

หมวดที่ 2 จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1. จุดมุ่งหมายของรายวิชา

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้/มีความสามารถ/สมรรถนะที่ต้องการด้านต่าง ๆ

- 1.1 สามารถอธิบายความรู้เบื้องต้นการพัฒนาชุมชน เกี่ยวกับความหมาย ปรัชญา แนวคิด หลักการ และเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน
- 1.2 สามารถอธิบายกระบวนการทัศน์และจรรยาบรรณการพัฒนาชุมชน
- 1.3 สามารถอธิบายแนวคิด ทฤษฎี และหลักการพัฒนาชุมชนได้
- 1.4 สามารถวิเคราะห์การนำเอาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน มาปรับประยุกต์ใช้ในบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองการปกครองของชุมชนกรณีศึกษาได้

2. วัตถุประสงค์ของรายวิชา

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมในปัจจุบัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสำนึก ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ตลอดจนมีความสามารถอย่างเพียงพอในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หมวดที่ 3 ลักษณะการดำเนินการ

1. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา

บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/การฝึกงาน ภาคสนาม	การศึกษาด้วยตนเอง
45 ชั่วโมง / ภาคการศึกษา	เมื่อประเมินเห็นว่าผู้เรียนยังขาดองค์ความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือผู้เรียนต้องการเพิ่มเติมเนื้อหา	- กรณีศึกษา - ศึกษาดูงาน - รายวิชานี้จัดการการเรียนการสอนโดยบูรณาการกับ (1) โครงการห้องปฏิบัติการชุมชน (2) โครงการเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์	6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

		การบริหารและพัฒนา ชุมชน (3) โครงการ จัดการเรียนรู้การบริการ และพัฒนาชุมชนโดย ชุมชนเป็นฐาน โดยใช้ เวลาไม่น้อยกว่า 15 ชม.	
--	--	--	--

คำชี้แจงภาคการศึกษาคิดเป็นไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์

2. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ และช่องทางในการให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล
1 ชั่วโมง/สัปดาห์ สำหรับนิสิตที่ต้องการ โดยจะแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

หมวดที่ 4 การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต

1. แผนที่การกระจายความรับผิดชอบ (นำข้อมูลจาก ข้อ 3 หมวดที่ 4 ในเล่ม มคอ.2)

ระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้หัวข้อย่อยแต่ละหัวข้อตามที่ปรากฏในแผนที่แสดงการกระจายความ
รับผิดชอบของรายวิชา (Curriculum Mapping) ตามที่กำหนดใน เล่ม มคอ.2 สัปดาห์ที่ประเมิน และสัดส่วน
ของการประเมิน

รายวิชา	1. คุณธรรม จริยธรรม				2. ความรู้		3. ทักษะทาง ปัญญา			4. ทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและ ความรับผิดชอบ			5. ทักษะ การ วิเคราะห์	
	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	5.1	5.2
0102212 ทฤษฎีและ หลักการพัฒนาชุมชน	●	●			●		●	○		○	○	●	●	○

(นำข้อมูลจาก ข้อ 3 หมวดที่ 4 ในเล่ม มคอ.2)

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม		
● 1.1 มีเจตคติที่ดีต่อเพื่อน มนุษย์เพื่อการบริหารและ พัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	<input type="checkbox"/> ผสมผสานการบรรยาย อภิปรายกลุ่ม แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นร่วมกัน	<input type="checkbox"/> การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและ ในกิจกรรมอื่นๆ
● 1.2 มีอุดมการณ์และจิต วิญญาณของการเป็นนักพัฒนา	<input type="checkbox"/> ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง	<input type="checkbox"/> การสังเกตพฤติกรรมและการ สัมภาษณ์

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
●○ 1.3 [คลิกพิมพ์]	จากเอกสาร หนังสือ/ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	<input type="checkbox"/> ผลสัมฤทธิ์จากการเรียน การทำกิจกรรมกลุ่ม และการจัดการตนเอง
●○ 1.4 [คลิกพิมพ์]	<input type="checkbox"/> การนำเสนอกรณีศึกษา การทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อประกอบการอภิปรายและวิเคราะห์จากกิจกรรมกลุ่มย่อย	
2. ด้านความรู้		
● 2.1 มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและระบบสังคมไทย สังคมโลก ที่เชื่อมโยงสู่ชุมชน และ กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา	<input type="checkbox"/> ผสมผสานการบรรยาย อภิปรายกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน <input type="checkbox"/> ค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตนเอง จากเอกสารหนังสือ/ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	<input type="checkbox"/> การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและในกิจกรรมอื่นๆ <input type="checkbox"/> การนำเสนอรายงานกรณีศึกษา <input type="checkbox"/> การสอบประจำภาค
●○ 2.2 [คลิกพิมพ์]		
●○ 2.3 [คลิกพิมพ์]		
●○ 2.4 [คลิกพิมพ์]	<input type="checkbox"/> การนำเสนอรายงาน เพื่อประกอบการอภิปรายและการวิเคราะห์ <input type="checkbox"/> การศึกษาดูงาน	
3. ด้านทักษะทางปัญญา		
●○ 3.1 มีความสามารถในการวิเคราะห์หลักการ กระบวนการ และเทคนิควิธีการพัฒนาชุมชน ตลอดจนมีความสามารถในการวางแผนและบริหารโครงการพัฒนาชุมชนบนพื้นฐานของจรรยาบรรณการพัฒนา เพื่อนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองและการพัฒนาที่ยั่งยืน	<input type="checkbox"/> ผสมผสานการบรรยาย อภิปรายกลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน <input type="checkbox"/> กรณีศึกษา (กิจกรรมกลุ่ม) <input type="checkbox"/> การระดมสมอง <input type="checkbox"/> การศึกษาดูงาน	<input type="checkbox"/> การนำเสนอรายงานกรณีศึกษา <input type="checkbox"/> การวิเคราะห์กรณีศึกษาจาก การศึกษาดูงาน <input type="checkbox"/> การสอบประจำภาค
●○ 3.2 มีความสามารถในการวิเคราะห์ระบบ กลไก การบริหารจัดการองค์กรชุมชน เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาชุมชน		

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
อย่างยิ่งยืน		
●○ 3.3 มีความสามารถในการประกอบการประชุม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่ชุมชนพึ่งตนเอง		
●○ 3.4 มีความสามารถในการพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม		
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ		
●○ 4.1 เคารพกฎระเบียบสังคม และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชน และสังคม	<input type="checkbox"/> เปิดเวทีหรือโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการการเรียนการสอน <input type="checkbox"/> จัดกิจกรรมกลุ่มย่อย	<input type="checkbox"/> การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ <input type="checkbox"/> การนำเสนอรายงาน
●○ 4.2 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพและให้คุณค่าแก่ตนเองและผู้อื่น	<input type="checkbox"/> มอบหมายงานบุคคลและงานกลุ่ม	
●○ 4.3 มีจิตอาสาและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำและสมาชิกของชุมชนและสังคม		
●○ 4.4 ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรม เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับสมาชิกในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข		
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ		
●○ 5.1 มีทักษะในการพัฒนาองค์	<input type="checkbox"/> ผสมผสานการบรรยาย กิจกรรม	<input type="checkbox"/> ผลสัมฤทธิ์ของงานที่ได้

ผลการเรียนรู้	วิธีการสอน	วิธีการประเมินผล
<p>ความรู้อันนำไปสู่การบริหารและพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะทักษะ การคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย</p> <p>●○ 5.2 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อ และนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างกระบวนการบริหารและพัฒนาชุมชน</p> <p>●○ 5.3 [คลิกพิมพ์]</p> <p>●○ 5.4 [คลิกพิมพ์]</p>	<p>กลุ่มย่อย</p> <p><input type="checkbox"/> มอบหมายงานบุคคลและงานกลุ่ม</p> <p><input type="checkbox"/> กรณีศึกษา (ฝึกปฏิบัติกับชุมชน)</p>	<p>มอบหมาย</p> <p><input type="checkbox"/> การนำเสนอรายงาน</p>

คำชี้แจง หากหลักสูตรมี มคอ.1 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้แล้วให้นำมาตรฐานผลการเรียนรู้ตาม มคอ.1 มาใช้เป็นมาตรฐานขั้นต่ำของหลักสูตร หากยังไม่มี มคอ.1 ให้ใช้มาตรฐานผลการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการและมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำ และถอดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มาเป็นผลการเรียนรู้แต่ละด้าน

หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

1. แผนการสอน

สัปดาห์ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการเรียน การสอน สื่อที่ใช้	ผู้สอน
		บรรยาย	ปฏิบัติ		
1	ความเป็นมาของการพัฒนาชุมชน กระบวนการทัศน์และแนวคิดการพัฒนาชุมชน จรรยาบรรณการพัฒนาชุมชน	3		- บรรยาย - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง - งานที่มอบหมาย	
2	ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน ความหมายของการพัฒนาชุมชน ลักษณะและองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน	3		- บรรยาย - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง - งานที่มอบหมาย	
3-5	- ทฤษฎีสังคมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน - ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทาง	9		- บรรยาย - นำเสนอกรณีศึกษา	

สัปดาห์ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวนชั่วโมง		กิจกรรมการเรียน การ สอน สื่อที่ใช้	ผู้สอน
		บรรยาย	ปฏิบัติ		
	สังคมและวัฒนธรรม - การนำทฤษฎีประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน			- เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง นำเสนอ - งานที่มอบหมาย	
6-8	- ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบทาง สังคม - การนำทฤษฎีประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน	9		- บรรยาย - นำเสนอกกรณีศึกษา - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง นำเสนอ - งานที่มอบหมาย	
9	สอบกลางภาค				
10-12	- ทฤษฎีการพัฒนาแบบผสมผสาน - การนำทฤษฎีประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน	9		- บรรยาย - นำเสนอกกรณีศึกษา - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง นำเสนอ - งานที่มอบหมาย	
13-15	- หลักการพัฒนาชุมชน - วิเคราะห์หลักการพัฒนาชุมชนในการ ปฏิบัติงานพัฒนา			- บรรยาย - นำเสนอกกรณีศึกษา - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง นำเสนอ - งานที่มอบหมาย	
16	- การพัฒนาชุมชนในประเทศไทย - ปัญหาของการพัฒนาชุมชนและแนวโน้มการ พัฒนาชุมชนในอนาคต	3		- บรรยาย - เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ - การเรียนรู้ด้วยตัวเอง - งานที่มอบหมาย	
17	สอบปลายภาค				
18	สอบปลายภาค				

หมายเหตุ รายวิชานี้จัดการการเรียนการสอนโดยบูรณาการกับ (1) โครงการห้องปฏิบัติการชุมชน (2) โครงการเพื่อสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์การบริหารและพัฒนาชุมชน (3) โครงการจัดการเรียนรู้การบริการและพัฒนาชุมชนโดยชุมชนเป็นฐาน โดยใช้เวลาไม่น้อยกว่า 15 ชม.

2. แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ลำดับ การ ประเมิน	ลักษณะการประเมิน (เช่น สอบ รายงาน โครงการ ฯลฯ)	สัปดาห์ที่ ประเมิน	สัดส่วนของ คะแนนที่ ประเมิน
1	งาน/กิจกรรมที่ได้มอบหมาย	ทุกสัปดาห์	20
2	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ	ทุกสัปดาห์	20
3	การเข้าชั้นเรียนและการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	ทุกสัปดาห์	10
4	รายงานที่ได้มอบหมาย	16	20
4	การสอบกลางภาค	9	20
5	การสอบปลายภาค	18	30
รวม			100 %

ลำดับ	ผลการเรียนรู้	วิธีการประเมิน/ลักษณะการประเมิน	สัปดาห์ที่ ประเมิน	สัดส่วนของการ ประเมินผล
1	[ผลการเรียนรู้หัวข้อ ย่อย แต่ละหัวข้อ ตามที่ปรากฏในแผน ที่แสดงการกระจาย ความรับผิดชอบของ รายวิชา (Curriculum Mapping) ตามที่ กำหนดใน รายละเอียดของ หลักสูตร มคอ.2]	งาน/กิจกรรมที่ได้มอบหมาย	ทุกสัปดาห์	20

หมวดที่ 6 ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

1. ตำรา เอกสารหลัก และข้อมูลสำคัญ

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2562) ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

2. เอกสารและข้อมูลแนะนำ

จีรพรรณ กาญจนะจิตตรา. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. ชุมชน. สงขลา: บริษัท นำศิลป์โฆษณา จำกัด, 2556.

ณัฐนรี ศรีทอง. การเพิ่มศักยภาพภาวะผู้นำในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2552.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร (อบอูน). บรรณาธิการ. การพัฒนาชุมชนประยุกต์: แนวคิดและการบูรณาการ.

กรุงเทพฯ : บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด, 2555.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก, 2534.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา, 2542.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา: เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุภางค์. ทฤษฎีสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

David C. Korten and Rudi Klauss. (ed.) People-Centered Development. Kumarian Press. 1984.

Hayden Roberts. Community Development: Learning and Action. Toronto: University of Toronto Press, 1979.

หมวดที่ 7 การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

1. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต

- นิสิตสามารถเข้าประเมินผลการเรียนการสอนตามแบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา ทางเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย
- การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ตามรายวิชาที่กำหนด โดยเปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน

2. กลยุทธ์การประเมินการสอน

- สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ของนิสิต
- ผลการเรียนรู้และความพึงพอใจของนิสิต
- วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคจากการสอน (SWOT Analysis)

3. การปรับปรุงการสอน

- เพิ่มเติมเนื้อหาวิชาให้เหมาะสมกับความต้องการของนิสิต
- รูปแบบและเทคนิควิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียน

ตลอดจนสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้มากขึ้น

4. การทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาในรายวิชา

คณะกรรมการประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ของนิสิต จากข้อสอบ วิธีการให้คะแนนสอบ และค่าระดับชั้น

ทวนสอบจากการนำเอาองค์ความรู้ของรายวิชาไปปรับใช้ในการฝึกปฏิบัติงานการพัฒนาชุมชน

5. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

ดำเนินการทบทวนและวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชาทุกปีการศึกษา โดยจะนำผลจากการประเมินการเรียนการสอนของนิสิตและผู้สอน

จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากคณาจารย์สาขาการพัฒนาชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรต่อไป